Optimizam

(Moralna vrijednost i snaga optimizma.)*

O OPTIMISTIMA ovisi i dobro i čast i svaki pravi napredak čitavoga ljudskog društva i pojedinih naroda i država i raznih društava i pojedinih naroda i država i raznih društvenih slojeva i pojedinih obitelji i privatnih većih i manjih zajednica. Pesimizam ne koristi ništa nego samo škodi. Zato mora svatko, tko želi sreću i napredak i razvitak bilo svoj vlastiti bilo zajednice, kojoj pripadaju, bilo kogagod drugoga, unapređivati optimizam kod sebe i kod onih, koji su mu dragi, a boriti se protiv pesimizma. Zato je i znak neprijateljstva stvarati pesimističko raspoloženje i oduzimati nadu i pouzdanje. Zato je Bog tako strogo kaznio one izvidnike, koje je bio Mojsije poslao u obećanu zemlju, a koji su izraelskomu narodu oduzimali svako pouzdanje, da će moći ikada osvojiti zemlju, što im je bio Bog obećao, a Jozue i Kaleb, koji su također bili među izvidnicima, ali su tješili narod, primili su od Boga obećanu zemlju:[21] »Svi dakle muževi, koje je bio Mojsije poslao da vide zemlju, a koji su povrativši se bili narod potakli na mrmljanje, klevećući zemlju, kao da je zla, umrli su i bili ubijeni pred licem Božjim. A Jozue, sin Nunov, i Kaleb, Jetonin sin, ostali su u životu jedini od svih, koji su bili otišli da vide zemlju.« Nije ni Mojsije ostao bez velike kazne, kad je narodu dao primjer nepouzdanja:[22] »Kazao je dakle Gospodin Mojsiju i Aronu: Jer mi nijeste vjerovali, da me posvetite pred Izraelovim sinovima, ne ćete uvesti ovih naroda u zemlju, koju ću im dati.« A Sv. Pavao kaže,[23] da je Bog izraelski narod u pustinji za to tako dugo držao, dok su svi pomrli (osim Jozua i Kaleba), jer nijesu imali pouzdanja: »Nijesu mogli unići (u obećanu zemlju) poradi svoga nepouzdanja.« Kršćane, koji su bili u ono burno doba u velikoj pogibelji, moli i opominje onim prelijepim riječima, koje su najdivnija preporuka pravoga optimizma:[24] »Nemojte izgubiti svojega pouzdanja, koje ima veliku nagradu. Nužna vam je naime strpljivost, da dobijete ono, što vam je obećano, čineći volju Božju. Jer samo još malo, pa će doći onaj, koji ima doći, i ne će oklijevati. A moj pravednik živi iz vjere. Ako se povuče, ne će se sviđati mojoj duši. A mi nijesmo od onih, koji odstupaju na propast, nego od onih, koji vjeruju, da sačuvaju dušu.« Pošto je tako Sv. Pavao srdačno i ozbiljno molio i opominjao one, koji su bili u pogibelji, da izgube svoje pouzda-

---

* Vidi »ŽIVOT« prošli broj str. 145.

[21] Num. 14, 36 - 38.

[22] Num. 20, 12.

[23] Hebr. 3, 19.

[24] Hebr. 10, 35 - 39.

nje,[25] ukratko tumači, što je vjera ili pouzdanje, kako je potrebito za to, da se možemo sviđati Bogu, i kako su se upravo vjerom ili pouzdanjem odlikovali svi oni, koji su se Bogu sviđali od početka svijeta: patrijarsi i proroci i suci i mučenici i priznavaoci.

Moglo bi se komu činiti, da smo se udaljili od našega predmeta, navodeći misli sv. Pavla o biti i nužnosti vjere, dok mi raspravljamo o tom, što je optimizam, i kako je koristan i nuždan i za privatno i javno dobro. Ali nijesmo se udaljili, nego smo tako upoznali pravi optimizam. *Nije naime svaki optimizam dobar ili čak i nuždan.* Ima golema razlika između raznih vrsta optimizma. Ima optimizam i onaj, koji poradi svoje lakomislenosti ne misli na poteškoće i zato bez straha živi, kaošto ima optimizam i onaj, koji vjeruje, da je Bog neizmjerno dobar i mudar i jak i da će onima, koji ga ljube, sve okrenuti na dobro. Između onoga i ovoga optimizma razlika je tako velika kao između lakomislenosti i prosvijetljene duboke svijesne vjere u Boga. Toliko vrijedi optimizam, koliko vrijedi njegov motiv. Pravi i najbolji je optimizam onaj, koji se osniva na najboljem razlogu ili motivu, a nuždan je onaj, koji se osniva na razlogu, koji moramo prihvatiti. O motivu ovisna je i zasluga, koja pripada optimizmu. Što je motiv uzvišeniji i zaslužniji, to je optimizam uzvišeniji i zaslužniji. Na onaj najuzvišeniji optimizam misli sv. Pavao, kad kaže, da ima veliku nagradu. Ovaj se optimizam, ili kako kaže sv. Pavao, pouzdanje, osniva na vjeri u Boga, koji nagrađuje one, što njeg traže:[26] »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu, jer onaj, koji hoće da dođe k Bogu, valja da vjeruje, da ima Bog i da plaća onima, koji ga traže.« Drugo, na što treba da se odnosi vjera, jest Božje obećanje. Bog mora ostati vjeran svome obećanju, inače ne bi bio Bog. Ovu vjeru u Božje obećanje sv. Pavao svome potištenomu narodu istotako preporučuje kao djela ljubavi prema bližnjemu:[27] »Bog nije nepravedan, da zaboravi djelo vaše i ljubav, koju pokazaste u ime Njegovo, posluživ-ši svetima i služeći. Ali želimo, da svaki od vas pokaže isto staranje, da se potpuno ispuni nada do kraja; da ne budete lijeni, nego nasljedovatelji onih, koji vjerom i ustrajnošću baštine obećanje.« Na ovaj dakle optimizam sv. Pavao potiče i kaže, da ima veliku nagradu.

Ovaj je optimizam, koji se osniva na Božjem obećanju i na nemogućnosti, da bi se Bog ikada iznevjerio svome obećanju, Bog uvijek zahtijevao od svoga naroda već u starom zavjetu, gdje je toliko isticao strah i tako strogo kaznio i manje prestupke. Možemo kazati, da je Bog najstrašnije kaznio nepouzdanje. Poradi nepouzdanja isključio je čitav narod, koji je bio izveo iz Egipta, da ne dođu nikada u obećanu zemlju, izuzev samo Jozuu i Kaleba, jer se nijesu ogriješili o pouzdanje. Već smo prije ovu strahovitu kaznu spomenuli. Mogli bismo bez ikakve poteškoće nagomilati mjesta iz staroga zavjeta, gdje se pouzdanje u Boga preporučuje ili zahtijeva. Naročito psalmi obiluju mislima,

[25] Hebr. 11.

[26] Hebr. 11, 6: »Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et inquirentibus se remunerator sit.«

[27] Hebr. 6, 10 - 12.

koje nas potiču na ovaj optimizam. Po sebi se razumije, da se u novom zavjetu duh pouzdanja traži istotako, ako ne još više. Isus je tražio od onih, koji su ga molili za koje čudo, pouzdanje kao uvjet. Tako je pitao oca,[28] koji je molio Isusa, da oslobodi njegova sina od nijemoga duha, da li može vjerovati: »Ako možeš vjerovati, sve je moguće onome, koji vjeruje.« Osobito jasno pokazao nam je Isus, kako mu je drago pouzdanje, i kako ga zahtijeva, kad je došao svojim učenicima, hodajući po moru:[29] »Vidjevši ga učenici, gdje hoda po moru, uplašiše se govoreći: To je sablast, i od straha povikaše. Ali Isus im odmah reče: Uzdajte se, ja sam, ne bojte se! Tada mu Petar odgovori: Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi, da dođem k tebi po vodi. On reče: dođi! Tada siđe Petar iz lađice i pođe po vodi, da dođe k Isusu. Ali videći jaki vjetar poboja se i počevši se utapljati povika iza glasa: Gospodine, spasi me! Odmah pruži Isus ruku i uhvati ga i kaže mu: Malovjerni, zašto si posumnjao? I kad uđoše u lađicu, presta vjetar.« Neka nam budu dovoljna ova dva događaja iz Isusova života, da vidimo, kako naš Spasitelj, koji nas neizmjerno ljubi, ne ističe toliko počitanje i strah poradi njegova Božjega veličanstva, nego nada sve pouzdanje. Sve obećaje onomu, koji vjeruje, t. j. koji se uzda u njega.

Lako možemo razumjeti, zašto Bog tako voli pa i zahtijeva pouzdanje. Onaj, koji se u Boga uzda, pokazuje, da vjeruje i u Božju dobrotu i ljubav, koja je razlog, zašto nam želi dobro; vjeruje i u Božju mudrost, koja je razlog, zašto Bog u svim prilikama i poteškoćama uvijek znade, što je za nas dobro; vjeruje i u svemogućnost Božju, koja je razlog, zašto Bog može izvesti sve, što hoće. Tako pravo pouzdanje prema Bogu pretpostavlja ili uključuje u sebi pravo shvaćanje Božjega savršenstva, naročito glavnih Božjih svojstava: ljubavi, mudrosti i svemogućnosti. A nepouzdanje prema Bogu pretpostavlja sumnju bilo o ljubavi bilo o mudrosti bilo o svemogućnosti Božjoj i zato mora biti Bogu mrsko.

4. Budući da je pouzdanje ili onaj Božji optimizam Bogu tako drag, zato su se u njemu odlikovali svi oni, koji su se Bogu osobito sviđali ili koji su nastojali, da mu osobito omile. Na ovaj najljepši optimizam možemo primijeniti sve ono, što je Papa Benedikto XV. kazao o »duhovnom djetinjstvu«, kad je 14. kolovoza 1921. proglasio junačkima kreposti Terezije od Maloga Isusa. U govoru, koji je držao prigodom ovoga proglašenja, izjavio je Papa, da je »duhovno djetinjstvo« tajna svetosti nesamo za Francuze nego za sve vjernike čitavog svijeta. A »duhovno se djetinjstvo« sastoji, kako kaže Benedikto XV. dalje u svome govoru, u tom, da se uzdamo u Boga i da se slijepo predamo u njegove ruke.

[28] Marc. 9, 23. [29] Mat. 14, 26 - 32.

Iste je misli ponovio Pijo XI. u homiliji, koju je držao 17. svibnja 1925., kad je Malu Tereziju proglasio svetom. I jedan i drugi Papa očekuje spasenje svijeta iz tolikih zala upravo od toga, da ovaj duh što prije i što općenitije zavlada svijetom.

5. Kaošto milost pretpostavlja narav te na nju nadovezuje i usavršuje ju, a ne uništuje, tako vidimo i u naravnom redu, da savršeno stanje ili djelovanje pretpostavlja nesavršeno. Svagdje vidimo razvitak od manjeg savršenstva do većega. Zato su kazali već naši stari mislioci, da »narav ne trpi skokova«. Bog dakako nije vezan na ovaj red. Kaošto može iz ništa stvoriti svijet tako može i neposredno dati svome stvorenju najveće savršenstvo. Ali Bog obično ne čini ovoga izuzetka od svoga pravila. Samo kad to njegova mudrost ili dobrota zahtijeva, onda tako čini. Tako i najuzvišenija krepost obično pretpostavlja manje uzvišenu, bez koje ne bi bila (ne kažem, da ne bi mogla biti, jer nije apsolutno nemoguće). Isto vrijedi i za optimizam. Najuzvišeniji i najsavršeniji i najzaslužniji je onaj, koji se odnosi neposredno na Boga: na Njegovu dobrotu i mudrost i svemogućnost. Ali da se možemo potpunoma mirno uzdati u Boga, za to je nužno, da imamo i neki drugi nesavršeni optimizam, to je pravo pouzdanje u samoga sebe, pa i neko pouzdanje i u druge ljude. Lako ćemo se o tom uvjeriti.

Bog hoće, da radimo. On nam je dao neku svrhu, za kojom moramo težiti. Ova je svrha, istina, On sam, ali On je samo naša posljednja svrha, koja ne može biti učinak, nego samo predmet našega čeznuća, koji treba da postignemo uz njegovu pomoć, ali svojim djelovanjem. A svako djelo mora biti određeno kaošto sve, što egzistira; a istotako ima određeni učinak. Djelo je poradi učinka, a ne učinak poradi djela. Moramo dakle kod svoga rada imati određene učinke na pameti kao svoju bližnju svrhu. To slijedi iz naše naravi, koju smo primili od svojega Stvoritelja, i zato je to Njegova volja. Budući dakle da se mora naše djelovanje ravnati prema našoj bližoj vrsi, t. j. prema tome, što treba da svojim djelovanjem proizvedemo, mora ili Bog odrediti ovu našu svrhu ili hoće, da je mi sami odaberemo. Ali u svakom slučaju, bilo da on sam određuje našu svrhu, bilo da mi biramo, mora naš Stvoritelj htjeti, da imademo i sposobnost proizvesti one učinke, u kojima se sastoji naša bližnja svrha. Zato je sigurno, da svatko mora biti sposoban za neku svrhu ili zadaću ili zvanje. A isto je tako sigurno, da ono zvanje ne može biti nešto neznatno, nego da mora biti dostojno našega ljudskoga dostojanstva, kojim nadilazimo sve druge vidljive stvari. Iz toga slijedi, da svatko mora biti uvjeren, da je sposoban za nešto uistinu veliko. Svatko dakle mora optimistički suditi o samome sebi, o svojemu zvanju i o svojim sposobnostima. A budući da smo prema volji svojega Stvoritelja u svome radu ovisni o drugim ljudima i okolnostima, moramo biti uvjereni, da će se Bog sam pobrinuti, da nam i ljudi i okolnosti

pomognu, da izvršimo svoju zadaću, koju smo prema volji Božjoj odabrali, ili koju nam je On sam odredio. Ovaj je optimizam nuždan, da uzmognemo izvršiti svoju zadaću, koju smo prema volji Božjoj odabrali, ili koju nam je On sam odredio. Ovaj je optimizam nuždan, da uzmognemo izvršiti svoju zadaću, kako Bog hoće, i zato je sigurno volja Božja, da gojimo ovaj optimizam i glede samih sebe i glede drugih ljudi, o kojima smo ovisni, i glede okolnosti, u kojima živimo prema volji Božjoj. Ovaj smo optimizam nazvali manje uzvišenim, nego li je Onaj, koji se neposredno osniva na promatranju Božjih svojstava. Ovaj naime optimizam o kojem smo sada govorili, gojimo zato, jer smo uvjereni, da smo sposobni, da ispunimo svoje zvanje ili svoju zadaću. Ovo je naš bliži motiv. Polljednji motiv, zašto moramo tako dobro misliti o sebi i o drugima, jest dakako promatranje Boga samoga i njegovih svojstava. Ovaj posljednji motiv ne smijemo nikada nijekati, ali možemo biti, a da na njega ne mislimo. Zato nije između ovoga i onoga optimizma nikakva opreka nego samo neka razlika.

6. Jer je dakle optimizam jedino ispravno mišljenje, koje od nas zahtijeva sam Bog, kaošto vidimo u Sv. Pismu, a i sam razum nam isto kaže, m o r a s e p e s i m i z a m, k o j i m n o g i g o j e i g l e d e s e b e i g l e d e d r u g i h i u p r i v a t n o m i u j a v n o m ž i v o t u, o s n i v a t i n a k r i v i m p r e t p o s t a v k a m a. K o j e s u o v e, t o m o r a m o s a d a i s p i t a t i. Ako promotrimo, što nas potiče na to, da o sebi pesimistički sudimo, moći ćemo lako naći i onaj motiv, koji nas napunja pesimizmom i glede drugih bilo u privatnom bilo u javnom životu. Pitajmo dakle najprije, zašto zlo sudimo o sebi i o svojim sposobnostima. Mislim, da je najobičniji razlog taj, jer nijesmo još vidjeli ploda svojih sposobnosti i svojega rada. Ali moramo se dalje ispitati, zašto nijesmo vidjeli željeni plod. Ako je razlog bio taj, što uopće nijesmo ni kušali, što možemo, onda je naše mišljenje očito posve nerazborito i bez ikakva temelja. Kušajmo, pa ćemo vidjeti, da možemo više negoli smo i slutili. Ako li smo kušali, pa ipak nijesmo uspjeli, onda se moramo ispitati, da li smo doista ozbiljno nastojali i upotrebili sva nužna sredstva, koja smo imali na raspolaganje. Ako si moramo iskreno odgovoriti, da nijesmo ozbiljno radili niti upotrebili nužna sredstva, koja smo mogli, opet je jasno, da krivo o sebi sudimo, t. j. da naše zlo mišljenje o nama samima nije opravdano. Ako li smo doista ozbiljno radili te sva sredstva upotrebili, koja smo imali na raspolaganje, pa ipak zlo sudimo o svojim sposobnostima, onda opet samima sebi činimo nepravdu ili, bolje, Stvoritelju, od kojega smo primili sve, što imademo. Iz toga, što u onom svome radu nijesmo uspjeli, krivo smo zaključili, da uopće ništa ne možemo. Najviše bismo mogli kazati, da za onaj rad nijesmo sposobni. Ali i to nije nužno istina. Mogao je biti razlog našega neuspjeha nešto slučajno, što mi nijesmo znali, ili što nije bilo o nama ovisno. Možda bismo drugiput, kad one zapreke ne bi više bilo, dobro uspjeli. Zato ne treba

odmah gubiti pouzdanja poradi nekoga neuspjeha nego treba opet kušati sa još većom ozbiljnošću i još bolje izabrati sredstva i još pomnije ispitati poteškoće, koje bi mogle smetati. Ako se uza sve to ponovi isti neuspjeh, bio bi to znak, da nijesmo za onaj posao, ali i toga ne smijemo ustvrditi za uvijek, a još manje općenito same sebe osuditi, kao da nijesmo ni za što. Takvo neopravdano generaliziranje veoma je opasna varka, koju je Aristotel s pravom uvrstio među sofizme,[30] gdje kaže, da je paralogizam ili neopravdan zaključak, ako se općenito ustvrdi ono, što vrijedi samo u nekom pogledu ili u neko vrijeme ili za neko mjesto. Nepovoljno iskustvo ima nam dakle služiti samo zato, da što prije nađemo pravo svoje zvanje. Da je Stvoritelj i nas odredio za neko zvanje i to ne kakvogod, nego onakvo, kakvo odgovara Njegovoj neizmjernoj ljubavi i mudrosti, o tom sumnja samo pesimista, koji se drži načela, da treba sumnjati, gdje se samo može sumnjati. Ne može ni onaj svoga pesimizma opravdati, koji se poziva na mnoga svoja gorka iskustva i na mnoge svoje neuspjehe. Razlog je posve isti, koji smo naveli protiv pesimizma, što se temelji na manje obilnom nepovoljnom iskustvu. Pa i onaj, koji je stekao najgore iskustvo, mora biti uvjeren, da je sigurno dobro ispunio svoju zadaću, koju je imao prema Božjoj volji, pa makar ne imao potpunoma jasne svijesti svoje zadaće, samo ako je doista ozbiljno nastojao i upotrebio sva sredstva, koja su mu bila na raspolaganje. Jednoć saznat će, koja je bila njegova zadaća na ovom svijetu prema odredbi Božje providnosti, i kako lijepo je ispunio ovu svoju zadaću. Razumije se, da ovo shvaćanje pretpostavlja vjeru u Boga i Njegovu ljubav i mudrost i svemogućnost. Gdje ove vjere nema, tamo dakako nužno ili barem vrlo lako vlada pesimizam. Zato je poznato iskustvo, da tamo, gdje vlada ova vjera, vlada i veselje, kojega ne poznaju tamo, gdje nema ove vjere. Zato oni, koji šire bezvjerstvo, šire i pesimizam i nezadovoljstvo i žalosno raspoloženje, koje ubija i volju za rad.

Na posve istim sofizmima, na kojima se osniva pesimizam glede naše vlastite osobe, počiva i pesimizam, koji nas muči glede drugih. Ono neopravdano generaliziranje, koje je Aristotel ožigosao kao paralogizam ili sofizam, a sastoji se u tom, da se naprosto ili općenito tvrdi, što vrijedi samo za neki način ili za neko mjesto ili za neko vrijeme ili pod nekim vidikom, stvara u nama pesimističko prosuđivanje našega bližnjega. Naročito lako mislimo, da je naš bližnji sposoban samo za ono, što uistinu radi, a za drugo da uopće nije ni sposoban. A istotako vrlo lako mislimo, da naš bližnji ono, što radi, samo zato radi, jer sam hoće; a ono, što ne radi, da samo zato ne radi, jer sam ne će da radi. Tako mi veoma lako sumnja-

[30] De soph. arg. 4; 166 b 22 - 23: δεύτερον δὲ (sc. τῶν ἔξω τῆς λέξεως *παραλογισμῶν εἶδος*) τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ πῇ ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ πρός τι λέγεσθαι.

mo i o sposobnostima i o dobroj volji svojega bližnjega. A temelj je ovoga pesimističkoga prosudivanja jedan običan sofizam. Pa opet, kako je poguban takav pesimizam, ne treba dokazivati. Osobito je ubitačan pesimizam, ako je zavladao srcem onoga, koji ima drugoga da odgaja ili vodi. Ako itko, mora takav pesimista što češće misliti na riječi sv. Pavla, kojima nas potiče na optimizam prema bližnjemu:[31] »Ljubav sve vjeruje, svemu se nada.« Pa ipak bi htio i pesimista imati ljubavi prema bližnjemu, osobito, ako ga mora čak i odgajati ili voditi. Ako riječi sv. Pavla vrijede za svakoga, ipak one vrijede na poseban način za odgojitelja i onoga, koji ima da bližnjega vodi. Zato i Spasitelj od sv. Petra nije tražio,[32] kad ga je htio postaviti svojim vidljivim zamjenikom na zemlji, da li je mudriji ili da li je energičniji, negoli su drugi apostoli, nego samo da li ga više ljubi. Ako ljubi Njega, onda će ljubiti i one, koji su Njemu tako dragi, onda ih ne će mučiti svojim pesimizmom nego će gojiti prema njima sličan optimizam, kaošto je Njegov božanski optimizam. Pesimizam prema našemu bližnjemu sigurno ne odgovara Božjoj volji. Dakako da to ne znači, da moramo bližnjega držati anđelom bez ikakve pogreške nego samo to, da vjerujemo, da naš bližnji ima mnogo dobra, više negoli mi možemo znati, jer ne možemo gledati u srce niti možemo znati, koje je milosti od Boga već primio, a koje mu je još namijenio. Ovaj optimizam glede našega bližnjega sadržan je i u onim riječima Sv. Tome, kojima tumači, kako može netko sam sebe držati gorim od svakoga drugoga:[33] »Netko se može bez ikakve zablude držati, pa tako i o sebi govoriti, da je gori od svih drugih, u pogledu tajnih pogrešaka, koje na sebi spoznaje, i u pogledu Božjih darova, koji su u drugima sakriveni; zato kaže Augustin u knjizi o Djevičanstvu (pogl. 52): »Držite za nekoje, da vas tajno nadmašuju, koje vi na javni način dobrotom nadmašujete.« A pesimista glede svoga bližnjega baš protivno misli pa se tako ogriješuje nesamo o ljubav nego i o poniznost.

Čini se, da najlakše popuštamo pesimizmu glede javnoganarodnoga i međunarodnoga života. Razlog, zašto se proti njemu ne borimo tako odvažno, svakako je, ako ne jedini ili glavni, barem jedan, taj, što ne osjećamo tako jasno, da nekomu činimo nepravdu, kad o javnim prilikama pesimistički sudimo. Ali za nas je glavno pitanje, što nas uopće tako lako potiče na pesimizam glede javnih prilika. Odgovoriti moramo isto, što smo prije kazali glede

[31] 1 Cor. 13, 7 »(Caritas) omnia credit, omnia sperat.«

[32] Io. 21, 15 - 17.

[33] S. theol. 2 - 2, 161, 6, 1: »Aliquis absque falsitate potest se credere et pronuntiare omnibus viliorem secundum defectus occultos, quos in se recognoscit, et dona Dei, quae in aliis latent; unde August. dicit in lib. de Virginitate (cap. 52): »Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores.«

privatnoga pesimizma. Iz toga, što se oni događaji, koje smo tako željno očekivali, nijesu desili, zaključujemo, da se nijesu mogli desiti, jer današnji ljudi, koji sačinjavaju ljudsko društvo ili pojedine narode ili države, uopće nijesu sposobni za takva djela. Dakle posve slično zaključujemo, kao kad osuđujemo nekoga, da je nesposoban za neko dobro djelo, jer ga dosada još nijesmo vidjeli, da bi bio to učinio. Kako nerazborito i nepravedno sudimo, očito je, ako pomislimo, da nitko nije uvijek ono dobro činio, koje sada na njemu tako hvalimo, nego da je u životu svakoga čovjeka bilo neko vrijeme, kad nije ništa radio, što bi bilo zaslužilo našu pohvalu. Isto vrijedi i za javni život. Nijedan narod i nijedna ljudska zajednica nije uvijek imala sve ono dobro, koje sada ima.

Ako ne možemo opravdati svoga pesimističkoga prosuđivanja javnih prilika narodnoga ili međunarodnoga života time, što još nijesmo dočekali onih lijepih događaja, koje bismo tako rado vidjeli, ne možemo se za svoj pesimizam pozivati na to, što ne vidimo onih pretpostavki, o kojima ovise oni dobri događaji. Iz toga naime, što mi ne vidimo onih preduvjeta, ne slijedi, da još ne postoje. Još manje slijedi, da oni preduvjeti nikada ne će postojati. Oni preduvjeti u prvom su redu nešto duhovno, nešto u duši sakriveno, moralna i intelektualna dobra, koja moraju u duši biti prije nego se izvana očituju. A budući da mi ne možemo vidjeti, što je u duši sakriveno, možemo lako misliti, da uopće ne postoje. Kriv je ovaj zaključak, ništa bolji od onoga sofizma, koji smo prije spomenuli. Ali možemo se tješiti, da nijesmo prvi ili sami, koji smo upali u ovaj sofizam ter se predali pesimizmu glede javnih prilika. I sveti prorok Ilija učinio je istu pogrešku, kako čitamo u Sv. Pismu:[34] »Svom sam se gorljivošću borio za Gospoda Boga vojska, jer su ostavili tvoj savez Izraelovi sinovi, tvoje su oltare porušili, tvoje su proroke poubijali mačem, ja sam ostao sam, i traže moju dušu, da je oduzmu.« Tako se prorok bolno tuži Bogu, kao da je sve izgubljeno i da je on sam Bogu ostao vjeran. A Bog mu odgovori:[35] »Ostavit ću si u Izraelu sedam hiljada muževa, koji nijesu prignuli svoja koljena pred Balom.« Toliko hiljada drugih muževa ostalo je Bogu vjernih, a da prorok nije za njih znao! Tako se lako dogodi, da i mi niti ne slutimo, koliko ima drugih ljudi, koji su Bogu vjerni, jer mi ne možemo nikomu gledati u dušu, ako nam je on sam ne očituje; a teško će imati dovoljan razlog, zašto bi se nama svi oni dobri očitovali. Tako se mogu veoma varati i oni, koji misle, da poznaju prilike do u tančine. Sigurno je prorok Ilija poznao svoj narod, pa ipak se tako varao. Zato ne smijemo nikada popuštati pesimizmu, makar nam se činile javne prilike tako žalosne, te ne vidimo ni tračka svijetla nade za sretniju budućnost. Optimizam treba čuvati sred najtežih i najžalosnijih prilika, kaošto je Bog htio, da njegov prorok odbaci svaki očaj i onda, kad je Božji narod stenjao pod Ahabom i Jezabelom. Pesi-

[34] 3 Reg. 19, 10. [35] 3 Reg. 19, 18.

mizam ništa ne koristi. Da je Bog ispunio želju svoga proroka, koji ga je molio u svojim prevelikim poteškoćama:[36] »Neka mi bude dosta, Gospode, uzmi dušu moju: jer nijesam bolji od svojih otaca«, narod bi Božji bio izgubio svoga tješitelja i učitelja i vođu, a zato ne bi bio ništa dobio. Ili da Bog nije svoga potištenoga proroka obodrio nego pustio, da se povuče u samoću, narod bi izraelski bio samo na velikom gubitku. A time, što je Ilija uz Božju pomoć odbacio svoj pesimizam, sačuvao je narod svoga najvećega dobročinitelja i svoga vođu još dugo vremena na svoju najveću korist, vremenitu i vječnu.

8. Bez ikakve sumnje iz našega promatranja slijedi, da je optimizam veliko dobro i savršenstvo. Optimizmom bivamo slični Bogu i njegovim svecima, koji su najveća dika i ponos ljudskoga roda i njegovi najveći dobročinitelji. Optimizam je izvor ustrajnoga i uspješnoga rada i privatnoga i javnoga. Optimizam ulijeva u srce veselje i sred poteškoća i žrtava. Optimizam povećava naše sile. On daje i našemu razumu veću oštrinu, da može jasnije vidjeti, za kojom svrhom treba da teži, i koja su mu sredstva na raspolaganje. Sve ovo dakako u prvom redu vrijedi za onaj optimizam, koji se osniva na Bogu. U tom smislu optimizam nije ništa drugo negoli pravo pouzdanje u Božju dobrotu i mudrost i svemogućnost, združeno s istinitom ljubavlju prema Bogu i prema bližnjemu. Ovaj Božji optimizam istovetan je s »duhovnim djetinjstvom«, koje je tajna svetosti i one čudesne snage, kojom sveci zadivljuju svijet i kojom su najveća nada u svim poteškoćama i pojedinih ljudi i naroda i čitavoga ljudskoga roda. Iz toga je i to jasno, da optimizam ne smije biti samo neko slijepo čuvstvo nego da mora biti združen i s drugim krepostima, a naročito s mudrošću ili razboritošću, bez koje naravne sklonosti nijesu kreposti u potpunom smislu, kako kaže sv. Toma.[37] A ne smije manjkati ni ljubav, jer bez prave Božje ljubavi nije ni mudrost savršena krepost, kako kaže[38] sv. Toma. Ovoga pravoga optimizma neka nam Bog udijeli u najobilnijoj mjeri, da možemo što prije i što bolje svladati sve one poteškoće i krize, koje su zaprijetile i pojedincima i narodima i čitavomu ljudskomu rodu.

Fr. Šanc D. I.

---

[36] 3 Reg. 19, 4: »Sufficiat mihi, Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei.«

[37] S. theol. 1 - 2, 65, 1, 1: »Etiam naturales inclinationes non habent perfectam rationem virtutis, si prudentia desit.«

[38] S. theol. 1 - 2, 65, c: »Nec prudentia infusa potest esse sine charitate nec aliae virtutes morales consequenter, quae sine prudentia esse non possunt.«